

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e: Devlet aklının nakli

Osmanlı'nın son yıllarından Cumhuriyet'in ilk dönemine uzanan görkemli kariyerini kamu hizmetine adanmış Abdülhalik Renda'nın 'Hatırat'ı, Aytaç Demirci ve Sabri Sayarı'nın özenli çalışması neticesinde literatüre kazandırıldı.

TALİP ERTÜRK
taliperturk@gmail.com

Tanzimat devrinin görece özgür ortamında yeni Osmanlı memur sınıfını teşkil etmek üzere kurulan Mekteb-i Mülkiye, imparatorluğun dört köşesinden yetenekli gençleri sınıflarda bir araya getirmeyi ve Osmanlı'nın son yüzyılının karanlık günlerinde yıldız gibi parlamış becerikli devlet adamları yetiştirmeyi başarmış büyük eğitim kurumlarımızdan biri. Osmanlı'nın 2 bin nüfuslu kâtip kadrosunu kısa sürede 35 bin yetişmiş memurla değiştirebildiği bir devrin bu seçkin okulu, yakın tarihimize damga vurmuş nice mezunlarıyla da ünlü. **Kariyeri imparatorluğun son yüzyıldan Cumhuriyet'in ilk dönemine uzanmış Abdülhalik Renda'nın, Yapı Kredi Yayınları (YKY) tarafından yayımlanan 'Hatırat'ı, Mülkiye'den mezun olur olmaz memuriyete başlamış bu büyük devlet adamının engin tecrübesi ihti-va ediyor.**

Yanya eşrafından Rendazadeler'e mensup Mustafa Abdülhalik Renda, kısa süre sonra vatan toprağı vasfını kaybedecek şehrinde iyi bir eğitim aldıktan sonra yollandığı Mülkiye'den Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni bürokrasisinin bir temsilcisi olarak mezun olmuş. Memuriyete kaderin bir cilvesi olarak cumhuriyet yıllarında genel müdür olarak döneceği Ziraat Bankası'nda başlayan Renda, kariyerinin ilk yıllarını Balkanlar'da üstlendiği yerel yöneticilik görevleriyle geçirmiş, 'Balkan felaketi'ni yaşamış. Burada sivrilişip Doğu'ya yollanmış ve bölgede ordunun işe meselesine getirdiği akılcı çözümlerle nam salarak kısa sürede yükselmiş. Dahiliye Nezaretinde geçirdiği Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu Halep valiliği görevinde görmüş. **Britanya İmparatorluğu tarafından tutsak edilerek diğer üst düzey memurla birlikte Malta'ya yollanan Renda, 'Hatırat'ında esaret günlerini etraflıca anlatıyor.**

Memuriyeti boyunca metodik yaklaşımıyla tanınmış, Malta esaretindeki harcamalarını bile gün gün kaydeden maliyeci Renda, 'Hatırat'ını da benzer bir yaklaşımla, yaşamı boyunca tuttuğu notlardan yola çıkarak kronolojik olarak kaleme almış. Yakın tarihin en mühim kavşaklarını devletin farklı kademelerinde tecrübe etmiş ve vazife icabı Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm coğrafalarını dolaşmış bu devlet adamının tanıklığı elbette ehemmiyet arz ediyor. **Eseri yayına hazırlayan Aytaç Demirci ve Sabri Sayarı'nın fevkalade detaylı işçiliği de eserin kıymetini epey artırıyor.** Henüz önsözde Abdülhalik

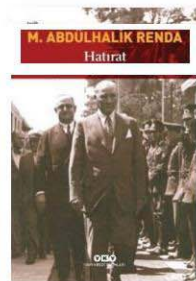

Mustafa Abdülhalik Renda

Renda'nın Talat Paşa'yla akraba olduğu galat-ı meşhurunu düzelten Demirci ve Sayarı, yazarın duru Türkçesini muhafaza etmekle birlikte en büyük katkıyı **Kitapta** bahsi geçen hemen her önemli şahsiyetin kısa biyografisini vermekle yapmış.

Esareti sırasında Kurtuluş Savaşı'nı uzaktan takip etmenin ıstırabını epey yaşayan Renda, adadan ayrılan son Türk kafilesiyle birlikte Anadolu'ya geçtikten kısa süre sonra Mustafa Kemal'le buluşmuş ve batıya doğru ilerleyen ordunun işeyle ilgili sorunlarını çözmek üzere Konya Valisi olarak görevlendirilerek vazifesine kaldığı yerden devam etmiş. İzmir'in alınmasının ardından şehre vali olarak atanan ve Kurtuluş Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte yeni devletin temellerini atan kurucu ekibin içinde yer alan Renda, genç Cumhuriyet'in bütçesini denkleştirip maliyesini düzenlemek ve ordunun modernizasyonu gibi projelerin ardından vekil, bakan ve nihayet meclis başkanı olarak devlet hizmetini emekliliğine kadar sürdürmüştü. **Renda'nın görkemli kariyeri, devlet aklının Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne nasıl aktarıldığının en belirgin tezahürlerinden birini teşkil ediyor.**

İsmet İnönü'nün "devlet hizmetinde yetişenlerimize pek kıymetli bir örnek" sözleriyle övdüğü Abdülhalik Renda'nın bunca tecrübesinden süzölmüş 'Hatırat'ı okumak, yalnızca yakın tarihin birçok mühim hadisesiyle ilgili kazandırdığı perspektif açısından bile önemli. Aytaç Demirci ve Sabri Sayarı, literatürdeki önemli bir boşluğu detaylı bir çalışmayla doldurdıkları için takdiri hak ediyor. ■

HATIRAT

M. Abdülhalik Renda
Yapı Kredi Yayınları
380 sayfa, 30 TL.